

Asia Kappaleen valmistaminen, päivántapahtuma

Hakija Kuvasto ry

Annettu 1.11.1993

Tiivistelmä *Taiteilijan julkistetuista teoksista oli otettu kuvia sekä taidenäyttelyä koskevan artikkelin yhteyteen lehden sisäsivuille että kanteen. Koska taideteokset oli kuvattu aikakauskirjaan selostettaessa päivántapahtumaa, kuvaaminen oli sallittua ilman tekijän suostumusta*

SELOSTUS ASIASTA

Kuvasto ry on 17.6.1993 pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa siitä, onko A -lehden numeron 3/1992 kanteen kuvattu taideteos kuvattu aikakauskirjaan selostettaessa päivántapahtumaa tekijänoikeuslain 15 §:n 2 momentin mukaisesti.

Lehden kanteen on kuvattu installaatio, joka oli esillä vuoden taiteilijan B:n näyttelyssä 13.8.–13.9.1992. Näyttelyä koskeva artikkeli on lehden sivuilla 28–29. Kannessa ei ole mitään viittausta artikkeliin tai näyttelyyn. Lehden sisällysluettelon yhteyteen on painettu lehden kansikuva ja tässä yhteydessä viitataan sisäsivujen artikkeliin.

Kuvasto katsoo, että lain sananmuodon mukaan kuvaamisen tulee tapahtua "selostettaessa päivántapahtumaa". Vaikka laissa ei ole asetettu reproduoitavien teosten lukumäärälle tai asiayhteydelle mitään rajoituksia, tulisi säännöksen soveltamisessa Kuvaston mukaan ottaa suppean tulkinnan periaatteen mukaisesti huomioon muun muassa se, ettei rajoitusta tulisi soveltaa niissä tapauksissa, joissa mikään aito tiedonvälitysintressi ei edellytä yksinoikeuden rajoittamista.

Lain 15 §:n 2 momentin mukaan kysymyksessä pitää olla "selostamisen", joka koskee "päivántapahtumaa". Kyseessä olevassa tapauksessa Kuvaston mukaan kysymys on yhtäältä siitä, mitä on pidettävä laissa tarkoitettuna selostamisena, ja toisaalta siitä, missä laajuudessa päivántapahtuman selostaminen oikeuttaa reprodusoimaan aiheeseen liittyviä taideteosten kuvia.

Kuvaston mukaan lehden kansikuva ei missään olosuhteissa voi olla lain tarkoittama "selostus". Kyseessä olevassa tapauksessa kannessa ei ole

lehden nimeä lukuunottamatta mitään tekstiä. Kannessa mahdollisesti olevat viittaukset lehdessä oleviin artikkeleihin eivät myöskään voine olla "selostamista".

Kuvaston mukaan tekstiyhteydessä taideteoksia voidaan käyttää muun muassa havainnollistamaan päivätapahtuman selostamista. Lehden kansikuvalla on kuitenkin oma itsenäinen merkityksensä lehden markkinoinnin kannalta. Lain 15 §:n 2 momentin rajoituksen taustalla olevat välittömät tiedonvälityksen intressit eivät Kuvaston mukaan oikeuta käyttämään taideteoksia irrallaan tekstiyhteydestä lehden journalistisen ulkoasun kuvittamiseen.

Lain 15 §:n 2 momentin mukaisen taideteosten reprodusoinnin vähimmäisehdoksi tulisi Kuvaston mukaan asettaa ainakin se, että kuvitus on välittömästi päivätapahtuman selostamisen yhteydessä. Muussa tapauksessa taideteosten kuvien julkaisemisella lehdistössä ei olisi käytännössä mitään rajoituksia. Tekstiyhteydestä irrallaan tapahtuvaa kuvien julkaisemista ei voitane puoltaa myöskään niillä syillä, joilla tekijänoikeuden rajoituksia yleensä perustellaan. Mikään erityisen painava käytännöllinen tai yleinen intressi ei vaadi yksinoikeuden rajoittamista nyt puheessa olevassa suhteessa.

A -lehden vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut A -lehdelle tilaisuuden vastineen antamiseen.

A on neljästi vuodessa ilmestyvä englanninkielinen julkaisu. Lehti on perustettu kertomaan suomalaisesta visuaalisesta kulttuurista pääasiassa ulkomailla, koska Suomi on muualla maailmassa suhteellisen tuntematon maa. Lehden pääpaino on muotoilussa ja arkkitehtuurissa, ja taidetta on seurattu pääosin näyttelykatsausten kautta.

Lehti katsoo, että sen levittämä informaatio Suomen taide-elämästä on saanut paljon vastakaikua. Lehden toimitukseen tulee usein kirjeitä lukijoilta, ja lehdestä kirjoitetaan ulkomaisissa julkaisuissa. Näiden kontaktien kautta lehti levittää tietoa suomalaisista taiteilijoista, joiden on ehkä muuten vaikea päästä suuren, ulkomaisen yleisön tietoisuuteen pienestä maasta. Lehden mukaan on tärkeää, että sen kautta voidaan antaa yhä useammalle taiteilijalle tämä mahdollisuus, sillä lehti leviää vakiintuneiden kanavien kautta, esimerkiksi tilaajille, kansainvälisiin taideoppilaitoksiin, muotoilualan kouluihin, tärkeimpiin museoihin, julkaisuihin ja lähetystöihin.

Koska lehti ilmestyy vain neljä kertaa vuodessa ja tekoprosessi on pitkä käännösten takia, on mahdotonta pysyä ajan tasalla näyttelyiden osalta, sillä ne kestävät vain muutaman viikon ja painovaiheessa useat esi-

tellyistä näyttelyistä ovat jo ajallisesti loppuneet. Koska tärkeitä näyttelyitä on meneillään koko ajan paljon ja lisäsivujen tekeminen jokaiseen numeroon on taloudellisesti mahdotonta, siirtyvät näyttelyarvostelut usein seuraavaan numeroon. Vastineessa katsotaan, että vaikka näyttely-uutinen on meillä vanha, on se maailmalla vielä uusi.

Koska lehden taittomalli on vakiintunut, kannessa ei ole koskaan erikseen mainintaa kulloinkin kyseessä olevasta kuvasta. Sen sijaan maininta on välittömästi nimiösivulla kannen pienennöksen yhteydessä; näin myös B:n installaation kohdalla. Kansi valitaan aina sisällön artikkeleista ja kriteereinä valintaan ovat muun muassa esteettiset ja visuaaliset seikat sekä aiheen ajankohtaisuus ja merkittävyys.

Koska lehti on ei-kaupallinen julkaisu, kuvien julkaisupalkkiot vähentävät mahdollisuuksia luoda Suomesta kuvaa lahjakkaita ja merkittäviä taiteilijoita omaavana maana. Lehden lähtökohtana on aina ollut kaunis ja visuaalisesti mielenkiintoinen ulkoasu. Jos lehden kuvitusta ja ulkonäköä joudutaan rajoittamaan ja esimerkiksi sulkemaan Kuvaston jäsenet näyttelykatsausten ulkopuolelle, ei tämä voi olla myöskään kuvataiteilijoiden edun mukaista.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt asian ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/61) 15 §:n 2 momentin mukaan saa julkistetun taideteoksen, jota ei ole valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi, kuvata sanomalehteen tai aikakauskirjaan selostettaessa päivántapahtumaa.

Säännöksellä suojataan ensisijaisesti tiedonvälityksen tarpeita. Vakiintuneesti on katsottu, että kyseessä oleva lainausoikeus edellyttää tiettyä yhteyttä kuvalta ja tekstiltä. Säännöksessä tarkoitetun päivántapahtuman ei tarvitse kuulua taiteen alaan.

A -lehden numeron 3/1992 kannessa on kuva B:n installaatiosta. Kuvan lisäksi kannessa on ainoastaan lehden nimi ja numero. Kannen sisäsivulla on kannen pienennöksen yhteydessä englanniksi teksti "Installaatio B:n näyttelystä. Asiasta lisää sivuilla 28–29." Lehden sivuilla 28–29 on artikkeli taidetapahtuma C:n 1992 vuoden taiteilija B:n näyttelystä 13.8.–13.9.1992. Sekä kannessa että artikkelin yhteydessä olevissa kuvissa näkyvät B:n taideteokset kuuluivat kyseisen näyttelyn teoksiin.

13.8.–13.9.1992 pidetty taiteilija B:n näyttely on lain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettu päiväntapahtuma. Sekä kannessa että artikkelin yhteydessä olevissa kuvissa näkyvät teokset ovat julkistettuja eikä niitä ole valmistettu sanomalehdessä tai aikakauskirjassa toisinnettavaksi. Vaikka lehden kannessa ei vakiintuneen taittomallin mukaisesti mainita tekijää tai päiväntapahtumaa, johon installaatio liittyy, tuodaan asia ilmi kannen sisäsivulla. Täten tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lehden kannessa oleva kuva B:n installaatiosta liittyy näyttelyä selostavaan artikkeliin. Tekijänoikeusneuvosto huomauttaa, että näyttelyä selostava artikkeli on myös lain 14 §:n 2 momentin mukainen arvosteleva esitys.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että B:n näyttelyä koskevan artikkelin yhteydessä lehden sisäsivuilla sekä kannessa olevat B:n teosten kuvat kuuluvat lain 15 §:n 2 momentin soveltamisalaan eli taideteokset saa kuvata lehteen ilman tekijän lupaa.